

*В. В. Дзеджула,
д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту,
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця
І. Ю. Єпіфанова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту,
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця
М. Ю. Дзюбко,
магістрант, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ

V. Dzhedzhula,
D. Sc. (Economics), Professor, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa
I. Yepifanova,
PhD (Economics), Associate Professor, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa
M. Dzyubko,
undergraduate, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

DIRECTIONS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF THE ENTERPRISES OF THE DAIRY INDUSTRY

Метою статті є розробка науково обгрунтованих пропозицій щодо визначення шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств молочної галузі на прикладі ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен". У статті розглянуто проблемні фактори, що обмежують розвиток молочної галузі в Україні. Визначено фактори, що впливають на ефективність функціонування підприємства та запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства молочної галузі, зокрема раціональне використання сировини. Визначено, що впровадження продуктивних та маркетингових інновацій, можливість збільшення обсягу виробництва інших видів продукції забезпечить ріст ступеня задоволення попиту населення в молочної продукції.

З метою підвищення ефективності діяльності ПАТ "ВМЗ", необхідно звернути увагу на можливість оновлення основних виробничих фондів, освоєння нових маловідходних та безвідходних технологій, розширення асортименту продукції, раціональне використання всіх видів ресурсів.

The purpose of the article is to develop scientifically grounded proposals for identifying ways to improve the efficiency of dairy industry activities at example of PJSC Vinnytsia Dairy Plant Roshen. The article deals with the problem factors limiting the development of the dairy industry in Ukraine. The factors influencing the efficiency of the operation of the enterprise and the ways of increasing the efficiency of the activity of the dairy enterprise, in particular, the rational use of raw materials, are proposed. It is determined that the introduction of food and marketing innovations, the possibility of increasing the volume of production of other types of products will provide a growth in the degree of satisfaction of the population's demand for dairy products.

In order to increase the efficiency of the activity of PJSC "VDP", it is necessary to pay attention to the possibility of renewal of basic production assets, development of new low-waste and non-waste technologies, expansion of product assortment, rational use of all kinds of resources.

Ключові слова: економічна ефективність, ефективність діяльності підприємства, молочна галузь, молочний ринок, сировина.

Keywords: economic efficiency, efficiency of the enterprise, dairy industry, dairy market, raw materials.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови ринкових відносин в Україні вимагають від вітчизняних підприємств активних дій, які стосуються підвищення ефективності їх функціонування. Ще з самого початку розвитку економічної науки проблема ефективного функціонування підприємств зайняла перше місце і залишається актуальною й сьогодні. Оцінка ефективності виробничої діяльності, управлінських рішень, витрат економічних ресурсів, а також конкретні технології та засоби забезпечення ефективного функціонування підприємств особливо цікавлять як вчених, так і економістів-практиків. Ринкова економіка за своєю сутністю є способом, що сти-

мує зростання продуктивності праці та всебічне підвищення ефективності виробництва. Таким чином, важливість і необхідність визначення основних напрямів підвищення ефективності виробництва, факторів, які визначають зростання ефективності виробництва, методів його визначення зумовлюють актуальність теми роботи.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний вклад у вивчення сучасних тенденцій діяльності молокопереробних підприємств, представлено такими науковцями, як Н. Белінська, В. Бойко, Л. Корчевська,

П. Саблук, О. Сопко, Т. Тимофіїв, О. Пащенко, А. Погребянк, А. Пономаренко, Г. Федосєєва, В. Прохорова, О. Терещенко, І. Троц та іншими. Разом з тим, ці питання потребують подальшого дослідження та систематизації, а також актуальною залишається проблема пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства молочної галузі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо визначення шляхів підвищення ефективності діяльності ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ефективність будь-якої діяльності залежить значною мірою від ефективності управління нею. Управління діяльністю промислового підприємства включає в себе низку взаємопов'язаних процесів, які, на думку вчених, можна поділити на три основні бізнес-процеси: інноваційний, операційний та обслуговування після продажу [1, с. 73]. При цьому саме інноваційний процес в цілому визначає конкурентоспроможність підприємства, оскільки у більшості випадків своєчасні інновації приносять більшу ефективність, ніж добре організований повсякденний операційний процес. Згідно із тлумачним словником ефект — це результат, наслідок певних причин, заходів, дій, тоді ж як ефективність — це характеристика якого-небудь об'єкта, виду діяльності, що відображає його суспільну користь, продуктивність та інші позитивні якості [2, с. 358]. В економічному тлумачному словнику надається більш розгорнуте визначення категорії ефект, яким є досягнутий результат в його матеріальному, грошовому, соціальному вираженні [3, с. 126]. Більшість авторів [4—6] поняття "ефективність" визначають як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, які були витрачені на отримання цього ефекту. Ефективність діяльності підприємства як економічна категорія відображає відповідність фактичного результату бажаному. Досить важливим є оцінка ефективності діяльності підприємств молочної галузі, яка є складовою характеристикою промисловості, до якої входять підприємства з виробництва молока та молочних продуктів.

Ринок молока та молочних продуктів в Україні здебільшого представлений більш ніж 300 підприємствами, майже 80% ринку контролює 50 заводів, значна частина яких входить до складу великих холдингів [7]. Молочна галузь України сьогодні відчуває вплив обмежувачих чинників:

- значне падіння цін на біржові молочні товари на світових ринках, що знижує привабливість експортної торгівлі для вітчизняних виробників молока;

- виникнення нових непрямих торгових обмежень, які проваджує РФ;

- сезонне зростання пропозиції на внутрішньому ринку сирого молока: навесні як раз починається сезон "великого молока", і постає питання його збуту для сільгоспвиробників.

Основним ринком збуту вітчизняної молочної продукції є вітчизняний та європейський ринки. Протягом останніх трьох років вітчизняні компанії намагалися отримати сертифікати європейського зразка для здійснення поставок молочної продукції до Європи. На сьогоднішній день, 16 підприємств молочної галузі України пройшли сертифікацію і мають право на експорт своєї продукції до ЄС. Серед них: ТОВ "Люстдорф", ТОВ "Ласунка", ПАТ "Житомирський маслозавод", філія ПАТ "Яготинський маслозавод" "Яготинське для дітей", ПАТ "Дубномолоко", ТОВ "Клуб сиру", Вінницький молочний завод Roshen [8].

Враховуючи ситуацію у молочної галузі, Департамент продовольства Мінагрополітики спільно з фахівцями галузі та науковцями розпочали роботу щодо розвитку молочної галузі на середньостроковий період до 2022 року [9]. Згідно з даними, що були отримані на зборах учасників круглого столу "Розвиток молочної галузі на період до 2022 року" передбачено створити певні підгрупи, що будуть займатися вирішенням таких питань:

- впровадження ідентифікація поголів'я ВРХ у господарствах населення, а також забезпечення надання ветеринарних послуг;

- розширення внутрішнього ринку;

- маркування;

- кормовиробництво та дотації;

- створення умов для розвитку кооперативів.

Особлива увага повинна бути приділена питанням модернізації виробництва, підвищенню технологій, створення умов для отримання якісної сировини, соціальної та економічної стабільності. Основні завдання в сфері виробництва молочних продуктів полягають у: підвищенні якості продукції; пошуку унікальних експортних пропозицій; приведенні вимог виробництва українського молока до норм ЄС.

Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма чинниками, зокрема як-от: правильність стратегії виробництва та реалізації продукції, забезпечення належного рівня якості продукції, використання інновацій в технологічній сфері, застосування маркетингових інновацій, своєчасне і раціональне ресурсне забезпечення; величина основного і оборотного капіталів тощо.

Досвід багатьох компаній-лідерів промислово розвинутих країн показує, що в умовах ринку з його жорсткою конкуренцією вдосконалення господарсько-виробничої діяльності є найважливішою якщо не головною умовою виживання, економічного росту і процвітання підприємства.

Одним з підприємств, які динамічно удосконалюються, є ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен", незмінною спеціалізацією якого є виробництво та реалізація молочної продукції. Основними видами продукції, що виробляє підприємство, є жир молочний, масло солодковершкове, молоко сухе знежирене. В таблиці 1 наведено основні показники, які характеризують ефективність діяльності підприємства.

З таблиці 1 видно, що на підприємстві в 2016 р. порівняно із 2015 р. відбулось покращення основних показників, які характеризують фінансові результати діяльності, рентабельність та ділову активність. Разом з тим, ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" має нестійкий фінансовий стан, який потребує подальшого удосконалення, про що свідчить значення показника фінансової стійкості 0.3.

Класифікація великої різноманітності шляхів зростання ефективності може здійснюватись за трьома ознаками: видами витрат і ресурсів, напрямками розвитку і удосконалення виробництва, місцем реалізації у системі управління виробництвом.

Можливі напрямки реалізації внутрішніх і зовнішніх шляхів підвищення ефективності виробництва неоднакові за ступенем дії, використання і контролю. Тому для практики господарювання, керівників і відповідних спеціалістів підприємств важливим є детальне знання масштабів дії, форм контролю і використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх шляхів підвищення ефективності на різних рівнях управління виробництвом.

ПАТ "ВМЗ" повинно постійно контролювати процес використання внутрішніх факторів шляхом розробки і послідовного здійснення власної програми підвищення ефективності виробництва, а також враховувати вплив на

неї зовнішніх факторів — економічної і соціальної політики держави, діяльності національних інституційних організацій, розвитку інфраструктури і структурних змін у суспільстві.

На підприємстві розглядаються різні шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Так, пропонується виробництво твердих сирів з використанням сухого обезжиреного молока та збільшення виходу сиру з суміші, а також більш раціональне використання молочної підсирної сироватки, тобто збір, сепарування і сушка підсирної сироватки, отриманої при виробництві твердого сиру, з метою більш раціонального використання молочної сировини, впровадження безвідходного процесу виробництва молочної продукції. Це дасть можливість більш раціонально використовувати молочну сировину, а головне — знизити надходження об'єму сироватки до очисних споруд.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Отже, впровадження нового продукту, можливість збільшення обсягу виробництва інших видів продукції забезпечить ріст ступеня задоволення попиту населення в молочної продукції.

З метою підвищення ефективності діяльності ПАТ "ВМЗ", необхідно звернути увагу на освоєння нових маловідходних та безвідходних технологій, розширення асортименту продукції, раціональне використання всіх видів ресурсів.

Література:

1. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан. — М.: Олимп-Бизнес, 2010. — 320 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Голов. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи: В.Т. Бусел, М.Д. Василюга-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко. — К.: Ірпін: ВТФ "Перун", 2005. — 1728 с.
3. Гончаров С.М. Тлумачний словник економіста / Гончаров С.М., Кушнір Н.Б.; за ред. проф. С.М. Гончарова. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 264 с.
4. Говорущко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: [монографія] / Т.А. Говорущко, Н.І. Клімаш. — К.: Логос, 2013. — 204 с.
5. Габор С.С. Ефективність як економічна категорія / С.С. Габор, В.С. Габор // Інноваційна економіка. — 2012. — № 7. — С. 14—17.
6. Дзеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І.Ю. Єпіфанова, В.В. Дзеджула. — Вінниця: ВНТУ, 2017. — 143 с.
7. Єпіфанова І.Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі [Електронний ресурс] / Дзеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбо М.Ю. // Економіка та суспільство. — 2017. — Вип. 13. — С. 428—434. — Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>
8. Павличенко М.Г. Ринок молока в Україні та перспективи для різних категорій господарств / М.Г. Павличенко // Молочна промисловість. — 2011. — № 5. — С. 18—20.
9. Бондаренко В.М. Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні / В.М. Бондаренко // Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 61—64.

References:

1. Norton, D. and Kaplan, R. (2010), Sbalansirovannaja sistema pokazatelej. Ot strategii k dejstviju [Balanced

Таблиця 1. Показники, які характеризують ефективність господарської діяльності ПрАТ "ВМЗ "Рошен"

Показник	2015 рік	2016 рік	Абсолютна зміна
Валовий фінансовий результат, тис. грн	12759	36032	23273,00
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	-10983	3868	14851,00
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн	-9692	3559	13251,00
Фінансовий результат від господарської діяльності, тис. грн	-12801	356	13157,00
Рентабельність продажу, %	-0,92	0,25	1,17
Рентабельність операційної діяльності, %	-0,89	0,25	1,14
Коефіцієнт рентабельності активів, %	-1,51	0,04	1,55
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності, %	-1,04	0,02	1,24
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,30	0,32	0,02
Коефіцієнт фінансового ризику	2,2	2,01	-0,19
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,29	0,31	0,02
Коефіцієнт покриття	0,40	0,51	0,09
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,21	0,19	-0,02
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу, оборотів	2,01	2,87	0,86
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	4,69	6,05	1,36
Коефіцієнт оборотності запасів, оборотів, оборотів	22,57	15,95	-6,62
Час обороту запасів (дні)	16	23	7
Час обороту дебіторської заборгованості, дн	24	46	22
Час обороту кредиторської заборгованості, дн	166	74	-92
Тривалість операційного циклу, дн	40	69	29
Тривалість фінансового циклу, дн	126	5	-121

scorecard. From strategy to action], Olimp-Biznes, Moskva, Russia.

2. Busel, V. T. Vasyleha-Derybas, M. D. Dmytriiev, O. V. Latnyk, H. V. Stepenko, H. V. (2005), Velykyj tлумачnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy [Great tлумачnyj dictionary of Ukrainian], Irpin: VTF "Perun", Kyiv, Ukraine.

3. Honcharov, S. M. and Kushnir, N.B. (2009), Tлумачnyj slovnyk ekonomista, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

4. Hovorushko, T.A. and Klimash, N.I. (2013), Upravlinnia efektyvnosti diial'nosti pidpryemstv na osnovi vartisno-orientovanoho pidkhodu [Managing the performance of enterprises based on a value-based approach], Lohos, Kyiv, Ukraine.

5. Habor, S.S. and Habor, V.S. (2012), "Efficiency as an economic category", Innovatsijna ekonomika, vol. 7, pp. 14—17.

6. Dzhedzhula, V. V. and Yepifanova, I.Yu. (2017), Finansovyj analiz ta zvitnist': praktykum [Financial Analysis and Reporting: Workshop]-Vinnytsia: VNTU.

7. Dzhedzhula, V. V. Yepifanova, I. Yu. and Dziubko, M. Yu. (2017), "Risk assessment of dairy industry development strategies", Ekonomika ta suspil'stvo [Online], vol. 13, available at: <http://economyandsociety.in.ua> (Accessed 8 May 2018).

8. Habor, S.S. and Habor, V.S. (2012), "Efficiency as an economic category", Innovatsijna ekonomika, vol. 7, pp. 14—17.

9. Pavlychenko, M.H. (2011), "The milk market in Ukraine and prospects for different categories of farms", Molochna promyslovist', vol. 5, pp. 18—20.

10. Bondarenko, V.M. (2008), "Development of effective milk production and its industrial processing in Ukraine", Ekonomika APK, vol. 5, pp. 61—64.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2018 р.